

Vyhodnocení Závěrečných zpráv za školní rok 2009/2010

Školní preventivní strategie (dříve Minimální preventivní program)

Základním koncepčním materiál v oblasti prevence rizikového chování zůstává ve školách Minimální preventivní program (dále jen „MPP“). Termín „školní preventivní strategie“ je pouze zástupný, neboť termín MPP je uvedený v § 18 zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže (MP 20 006/2007-51 ze dne 16. října 2007). Zpracování MPP je zakotveno v Souboru pedagogicko-organizačních opatření pro mateřské školy, základní školy, střední školy, konzervatoře, vyšší odborné školy, základní umělecké školy, jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky a školská zařízení (například na školní rok 2009/2010 zveřejněném ve Věstníku MŠMT č. 6/2009). MPP připravuje a koordinuje v jednotlivých školách a školských zařízeních školní metodik prevence. Prevence rizikového chování (ve specifické i nespecifické formě) je taktéž součástí školních vzdělávacích programů.

V rámci realizace MPP se využívá kromě předávání informací o rizikových formách chování také informace o různých interaktivních a zážitkových programech. Přímými realizátory preventivních programů ve školní výuce jsou většinou přizvaní místní externí odborníci.

MPP je každoročně aktualizován a vyhodnocován, a to především formou diskuse nebo dotazů, které preventivní aktivity se žákům/studentům/pedagogům líbily či nelíbily.

Vyhodnocení obdržených Závěrečných zpráv o plnění Minimálně preventivního programu za školní rok 2009/2010 je provedeno pouze ze sledovaných dat základního a středního školství. Celkově bylo vyhodnoceno 198 základní a středních škol (včetně škol samostatně zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami). Některé školy sdělují okresním metodikům prevence vyhodnocení MPP slovní formou, z čehož však není možné požadované data zjistit, a proto vyhodnocené MPP předané slovní formou nemohou být do celokrajského vyhodnocení zařazeny.

Tabulka 1: Celkový počet zapojených škol do vyhodnocování MPP ve školním roce 2009/2010

Základní škola				Střední školy			
Okres	Celkem ZŠ v JČK	Celkem spec. škol	Vyhodnoceno škol	Okres	Celkem SŠ v JČK	Celkem spec. škol	Vyhodnoceno škol
ČB	33	6	17	ČB	28	4	10
ČK	29	4	33	ČK	5	0	5
JH	38	4	20	JH	15	1	10
PI	21	2	19	PI	12	1	9
PT	28	5	21	PT	8	0	8
ST	23	4	8	ST	12	0	6
TÁ	36	6	20	TÁ	16	1	12
Celkem	228	31	138	Celkem	98	7	60

Na území Jihočeského kraje působí velké spektrum organizací, které vzdělávají pedagogické pracovníky v problematice prevence rizikového chování. V následující tabulce jsou uvedeny nejžádanější témata a instituce ve školním roce 2009/2010. Těchto vzdělávacích akcí se zúčastnilo přes 1 800 pedagogů jihočeských škol.

Tabulka 2: Vzdělávací akce pro pedagogické pracovníky v oblasti prevence rizikového chování

Témata - odborné zaměření vzdělávání	Realizátor - organizace, odborník
Agresa, agresivita u dětí a mládeže	PaedDr. Martnek, Pyramidas o.s., NIDM, PhDr. Ladislav Csémy, Josef Nadrchal, VCCR Mgr. Michaela Veselá, Beníšek, Elio o.s, Mgr. Jakub Průcha, Mgr. Sup – PČR, Ing. Machová, SPC, Mgr. Zapletalová, Mgr. Randáková, MUDr. Dvořáček, KHS ČB, Jiří Kressa, Člověk v tísni o.s, vzdělávací centrum ČB, Arkáda Písek, fakta s. r. o., Descartes Praha
Prevence šikany – zážitková pedagogika	
Efektivní zvládnání krizových situací u dětí a mládeže	
Asertivní dovednosti a zvládnání konfliktů v praxi	
Práce s problémovými dětmi	
Adaptační kurz – jak se rodí zdravá třída	
Agrese a násilné chování	
Kyberšikana	
Právo ve škole	
Kyberterorismus a kyberšikana	
Sebepoznání a komunikace	
Komunikační dovednosti při práci s rodiči	
Rady pro dospívající dívky	
Vzdělávací kurz DVPP	
Jak učit právní vědomí	
Sexuální výchova a dospívání žáků s poruchami aut. spektra	
Drogy a jejich prevence	
Zdravá životospráva	
Mozek a závislost	
Ochrana reprodukčního zdraví, prevence HIV/AIDS	
Rizikové chování a školní řád	
Dětská agresivita	
Prevence kouření a alkoholu, Legální drogy, prevence HIV/AIDS	
Ochrana před stresovými situacemi	
Prevence, co dělat když	
Sebeпоškozování a EMO styl	
ADHD a poruchy učení	
Duševní hygiena a syndrom vyhoření, sexuální výchova	
Problematika sekt, extrémistické skupiny	
Poruchy učení a chování	
Jak napsat úspěšný projekt	
Jak pomoci romským dětem	
Problémy sociální patologie	
Kdo si hraje nezlobí	
Minoritní menšiny	
Domácí násilí, nebezpečí internetové kriminality	

Témata, o které je mezi pedagogy všeobecně největší zájem:

- Šikana, její diagnostika a řešení
- Řešení konfliktních situací ve třídě (komunikace, vztahy, emoce)
- Způsoby řešení záškoláctví
- Vandalismus
- Poruchy příjmu potravy
- Komunikace s rodiči

- Krádeže
- Praktické návody "co dělat, když..."
- Poruchy chování dětí a mládeže
- Menšiny (rasismus)
- Vztahy mezi učiteli
- Syndrom vyhoření

Aktivní zapojování rodin do života škol a školských zařízení

Ze zkušeností z předešlých a dlouhodobějších zkušeností lze i nadále konstatovat, že do preventivních programů na školách a ve školních zařízeních v Jihočeském kraji se zatím stále moc nedaří samotné rodiče zapojovat. Rodiče zpravidla nemají zájem a/nebo neví, čím by jim mohla být přínosná témata z oblasti prevence rizikového chování. Obecně větší zájem rodičů o dění na škole a tuto problematiku se projevuje na I. stupni základních škol, na II. stupni je již spolupráce o něco horší a preventivní činnost s rodiči na středních školách se často omezuje už jen na oslovování rodičů prostřednictvím písemných sdělení či předávání informací na rodičovských schůzkách (především prvních ročníků).

Školní metodici prevence negativně hodnotí zájem rodičů o prevenci. Školy a školská zařízení v této oblasti a této problematice připravují mnoho aktivit (besedy, přednášky na různá témata, s řadou odborníků), které jsou bezesporu velice přínosné pro rodiče a školu při navazování komunikace. Z důvodu malého zájmu rodičů o tyto preventivní aktivity některé školy postupně upustily od takovýchto programů. Obecně více aktivit se objevuje na prvním stupni, kde spolupráce s rodiči funguje aktivněji. Na druhém stupni je aktivit méně, a rodiče se jich moc neúčastní.

Většina škol, a to převážně střední školy se omezují pouze na informační schůzky o prospěchu studentů, koncerty, dny otevřených dveří, plesy. Školy seznámí rodiče s prevencí na rodičovských schůzkách na začátku školního roku, kde se předpokládá vysoká účast rodičů. Při této příležitosti si zvou i odborníka z řad poskytovatelů a také rozdávají informační letáky. Ukazuje se, že spolupráce rodičů funguje spíše v individuální formě, ovšem to se děje v případech již vzniklých problémů“.

„...další a stálý problém je spolupráce s rodiči, která se daří při volnočasových aktivitách, ale při akcích prevence RCH je již účast slabší, také se nedaří rodiče zapojovat do problémů při řešení rizikového chování, jelikož dle sdělení škol většinou nechtějí spolupracovat“.

„Dlouhodobá spolupráce funguje pouze na waldorfských školách, kde jsou rodiče součástí dění dne.“

Přesto se školy v Jihočeském kraji neustále snaží prohlubovat spolupráci s rodiči v oblasti prevence rizikového chování. Ve školním roce 2009/2010 bylo realizováno na 133 školách celkem 153 aktivit z této oblasti.⁴

Tabulka 3: Počet aktivit pro rodiče v oblasti prevence RCH

Počet aktivit pro rodiče v oblasti prevence	ZŠ	SŠ
SPJ	96	57

(není zahrnut okres Český Krumlov a České Budějovice)

Aktivity pro rodiče byly nejčastěji realizovány na téma:

- drogová problematika (úvod do problematiky, co dělat když ...)
- záškoláctví
- kouření, alkohol
- šikana
- agrese
- poruchy chování dětí a mládeže
- kriminalita dětí a mládeže
- psychické týrání
- vztahy (komunikace) ve třídě

- řešení modelových situací
- právní minimum pro rodiče

Daleko více se daří školám a školským zařízení zapojit rodiče do neformálních akcí typu: sportovní aktivity, dny otevřených dveří, vánoční/ velikonoční besídky, společné výlety a poznávací zájezdy, plesy, pečení buřtů, úklidy, vítání prvňáčků nebo loučení s deváťáky, kulturní představení (divadla, přednášky, rukodělné dílny) apod.

Ve školním roce 2009/2010 bylo realizováno na 141 školách (není zahrnut okres Jindřichův Hradec a České Budějovice) celkem 667 těchto aktivit.

Tabulka 4: Počet aktivit pro rodiče podporující spolupráci školy a rodiny

Počet aktivit pro rodiče podporující spolupráci školy a rodiny	ZŠ	SŠ
		588

(není zahrnut okres Jindřichův Hradec a České Budějovice)

Nejčastější problémy, se kterými se školy ve školním roce 2009/2010 u žáků potýkaly, jsou agresivní chování (šikana), konzumace alkoholu a drog (nejčastěji jde o kouření žáků a studentů), krádeže, nekázeň (výchovné problémy, lhaní, podvody), záškoláctví, vandalismus a sebepoškozování.

Tyto případy RCH jsou nejčastěji zjištěny na základě:

- podnětů (oznámení, svědectví) ze strany třídního učitele, spolužáků či rodičů
- přistižení žáka
- zhoršení ve výuce nebo zdravotního stavu žáka
- provedené diagnostiky třídních kolektivů

Situaci při výskytu RCH zpravidla řeší školní metodik prevence, výchovný poradce, třídní učitel společně s vedením školy. Často také za přispění pomoci dalších institucí (PPP, místní NNO, Krizové centrum, Policie ČR, OSPOD apod.).

Využívané možnosti řešení RCH školou:

- Rozbor situace a následná práce s třídním kolektivem s výchovnými problémy, s projevy šikany apod. (psychosociální hry, přednášky, besedy na různá témata z oblasti prevence rizikového chování, které jsou důležitá a potřebná z vyhodnocené situace školy - př. šikana, agresivita, vztahové problémy a další; aktivity směřující ke zklidnění třídního kolektivu, relaxační chvílky, zážitkový program, skrytý vrstevnický program);
- Individuální práce se studentem, s rodiči;
- U opakovaného záškoláctví diagnostikovaný pobyt v SVP;
- Kázeňská opatření;
- Osobní rozhovory;
- Vyloučení agresora ze školy;
- Zajištění zdravotního, psychologického, psychiatrického šetření a péče nebo speciálně pedagogické vyšetření.

Tabulka 5: Výskyt sociálně patologických jevů ve školách ve školním roce 2009/2010

	snížená známka z chování		neomluvené hodiny		alkohol		kouření		ostatní drogy		agresivní formy chování vč. šikany		krádeže	
	2	3	hodin	žáků	žáků	případů	žáků	případů	žáků	případů	žáků	případů	žáků	případů
ZŠ	1 543	172	19 054	474	44	11	298	279	14	12	287	258	85	95
SŠ	725	494	45 541	1 687	298	111	562	461	193	29	228	51	206	72

Další RCH vyskytující se nejčastěji ve školách:

- vandalismus
- poškozování školního majetku
- vulgarismus
- požívání alkoholických nápojů mimo školu
- sebepoškozování
- podvodné jednání
- záškoláctví
- agresivita žáků vůči sobě i vůči vyučujícím
- sprejerství
- sebepoškozování
- neplnění povinností, nezájem o studium
- porušování školního řádu
- syndrom týraného a zneužívaného dítěte

Mgr. Pavlína Čalounová
oddělení prevence a humanitních činností OSVZ
Jihočeský kraj – Krajský úřad